

İnce Memed “Mecbur Adam”

İstem Dönmez

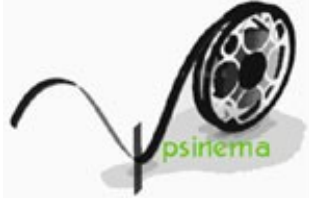
Çevre Mühendisi

e-posta: istem77@gmail.com

*“İnce Memed Toroslardan gürlledi, buhurcular kulak verip dinledi,
On yedi kurşunu yedi ölmedi, tut elimden İnce Memed gidelim dağlara,”*

Umudun, bitmek tükenmek bilmeyen inadin, emeğin ve başkaldırının mecbur adamı İnce Memed. Yeni emeklemeye başlamış bir rejimin ilk yıllarında, ağalık-beylik düzenin kemikleştiği ve terk edilemediği, bal tutanın parmağını yaladığı bir dönemde yaşanan, haksızlıkları, insan ilişkilerini, yöresel kültürü anlatan, eşsiz bir roman. İnce Memed yoksuldu, İnce Memed evlattır, İnce Memed marabadır, İnce Memed namustur, İnce Memed dosttur, İnce Memed yardı, İnce Memed umuttur, İnce Memed babadır, İnce Memed korkudur, İnce Memed eşkiyadır, İnce Memed Yaşar Kemal’in de dediği gibi “içinde başkaldırma kurduyla doğmuş” bir insandır. İnsandır, çünkü dünyada var olan her şeyin herkes için olduğunu düşündüğü için insandır.

Yarpuz kokularına, çakırdikenlerine, ıslıl ıslıl yanan berrak sulara, derelere, binbir çeşitli börtü böceğe, kurda kuşa kucağını açmış Toroslar’dan Akdeniz’e doğru uzanan ürkek bir insanı andıran, pencerelerinde korkunun, ezilmişliğin, yorgunluğun izlerini taşıyan evleriyle Değirmenoluk Köyü’nde yaşar İnce Memed ve anası Döne. Değirmenoluk Köyü, civardaki köylerin en büyüğüdür ve Abdi Ağa’nın köyüdür. İnce Memed babası İbrahim’i daha on bir yaşındayken kaybetmiştir. Önlerindeki kış, aç kalmamak için çalışırlar Abdi Ağa’nın tarlasında. Bu şekilde çalışmaktan hoşnut değildir İnce Memed ve günden güne içi içini kemirmektedir, köylünün de bu zulme kayıtsız kalması onu daha da zorlamaktadır. Alır başını Kesme Köyü’ne Süleyman’a gider ve Süleyman’ın keçilerini güder. Pancar Hösük, Memed’i tarlasında keçileri güderken görür ve Döne’ye Memed’i Kesme Köyü’nde gördüğünü söyler. Bunu duyan Abdi Ağa, Memed’i boş vaatlerle kandırarak köye tekrar getirir ve o yıl hasattan çok az bir pay verir. İnce Memed ve anası, o kış çok zorluk çekerler. Özgür yaşamın ve ağanın-beyin boyunduruğunun olmadığı bir özlemlerle yaşar İnce Memed. Sevdiği kızı, Hatçe’yi de alarak kaçarlar köyden. Abdi Ağa’nın adamları ve yeğeni Kel Veli, nişanlısı Hatçe’yi kaçıran Memed’in peşine düşerler. Aralarında çıkan çatışmada, Abdi Ağa yaralanır ve kurtulur, Kel Veli ise ölür. İnce Memed, Hatçe’ye tekrar köye dönmesini söyler. Köşeye sıkışan Memed, çareyi Azrail’in çakmağını çakıp,

insan aradığı dağların adaletsiz eşkiyası Deli Durdu'nun yanına varmakla bulur. Abdi Ağa, yeğenini Hatçe'nin öldürdüğü tuzağını kurarak, Hatçe'yi hapse attırır. Eşkiyalık hayatına alışan Memed, halka zulmedilmesine dayanamaz, incelmış ruhu, başka insanlara acı çektirmeyi kabul edemez. Gizlice geldiği köyünde, anasının ölüm haberi ve Hatçe'nin mahpusa düşüşünü duyması onu derinden etkiler. Abdi Ağa'nın izini sürmeye başlar. Sevdiğini, Hatçe'sini ve arkadaşı Iraz'ı kasabadaki hapishaneden arkadaşlarının da yardımı ile kaçıtır. Zulmedene karşı, isyanlarının lisanı olan, umutlarının ışığı olan İnce Memed'i, köylüler canlarından çok sevmeye başlarlar; onunla umutlarını tazelerler; onu kurtarıcıları gibi görürler. İnce Memed köylüleri, Abdi Ağa'ya karşı gelmeleri konusunda yüreklendirir ve o kış köylüler, Abdi Ağa'ya bir buğday tanesi bile vermezler. İnce Memed'in şanı ve köylülerin yaptıkları, Abdi Ağa'yı artık zorlamaya başlar, bunun üzerine Ankara'ya haber yollar. İnce Memed'i kolluk güçlerine ihbar eder. Jandarmalar ile Memed arasında çetin bir mücadele olur ve bu sırada Hatçe ölür. Ölür ama ölürken Memed'e bir oğul armağan eder. Bardağı taşıran son damladır bu Memed için, korkusuz köye gelir ve Abdi Ağa'yı öldürür.

Ufka bir adım daha yaklaşır umut, ezilenin ezene karşı zaferi, sevinç gözyaşı olur dökülür köylülerin gözünden. Zulmedenlerin öldürmekle bitmeyeceği yönündeki kuşkuları “bir İnce Memed gitse de, yerine bin Memed gelir” fikri ile umuda dönüşür. Artık kocaman bir karanlığın, ortalığı kapladığı koskocaman gökyüzünde, parlayan bir yıldızdır İnce Memed. Ve kitabın sonunda da dendiği gibi “O gün bu gündür Dikenlidüzü Köylüleri, çift koşmadan önce çakırdikenlerini ateşe verirler. İşte tam o günlerde Alidağ'ın doruğunda bir top ışık patlar, üç gün üç gece yanar durur.”

İnce Memed romanında anlatılmaya çalışılan en önemli konulardan bir tanesi, **ağalık-beylik** düzenidir. Romanda, zalim ağaların yoksul halka yaptığı zulüm, sömürü, baskı, bencillik ve acımasızlık çarpıcı bir dille anlatılmaktadır. Cumhuriyet'in kuruluşunun henüz ilk yıllarıdır, kargaşa ve kaos ortamı devam etmektedir. Halk ve yoksul köylüler kendi kaderine terk edilmiş, eşraf ve ağalar toprak kazanma ve köylüyü sömürme yarışına girmiş, yöneticiler de eşraf ve ağalarla işbirliği yaparak, her biri bir yandan halkı ezmektedir. Böylesine zorlu ve acımasız bir düzene karşı koymak, ezilen halkı farklı çözümler üretmeye sevk etmiştir. Ya kaderlerine razı olup ezilmeye devam etmek, ya doğaüstü, dini güçlere sahip birinden medet ummak, ya da bir kahramana sığınmak en iyi yoldur. Bulacakları kahramanı, olağanüstü özelliklerle süsleyerek kendilerine bir kurtuluş umudu yaratacaklardır. İşte bu kişi İnce Memed olacaktır. Diğer önemli bir konu ise, iki farklı **eşkiyalık** kavramının vurgulanmasıdır. Romanda, halka zulüm eden, soyup soğana çeviren, güçlü eşraf ve yönetim ile işbirliği yapan

soysuz eşkiyalardan ve halkı soygunculardan, vurgunculardan koruyan, onlara sahip çıkan, doğruluktan ve dürüstlükten taviz vermeyen, onların kurtarıcısı olan soylu bir eşkiyadan bahsedilir. Hatçe ile İnce Memed arasındaki bitmek tükenmek bilmeyen **aşk**, ise romana ayrı bir romantizm katmaktadır. Yaşar Kemal, bu destansı romanında her cildinin başlangıcında farklı bir dikenin tasvirini yapmış, ilk ciltte “**çakırdikeni**”, ikinci ciltte “**karaçalı**”, üçüncü ciltte “**keven dikeni**”, dördüncü ciltte “**devedikeni**”; yine her cildin sonunda köylüler bu dikenleri yakmışlardır. Bu dikenler sembolik bir anlam taşımaktadır. Dikenler, köylüye kötülük eden zalim, gözü dönmüş ağaları, yöneticileri, askerleri sembolize etmektedir. İnce Memed her cildin sonunda halka zulmeden ağaları öldürür, köylüler de bu dikenleri ateşe verirler.

Yaşar Kemal’in otuz iki yıllık bir zaman diliminde kaleme aldığı ve dört ciltten oluşan bu eşsiz romanı, umudun, hüznün, acının ve mutluluğun anlatıldığı bir başkaldırı destanıdır. Her satırında kendinizden bir parça bulacağınız bu destana sahip çıkıp, anlamak, gelecek kuşaklara taşımak, tarihimizde var olmuş ve var olacak İnce Memedleri özümsemek bizlerin en önemli görevi olsa gerek. Lütfen okuyun ve okutun. Otuz iki yıllık emeğin ürünü bu dev eserin sahibi, sevgili Yaşar Kemal’i saygı ve sevgiyle selamlıyorum.